

Bijdragen aan een unieke uitstraling

Goed boombeheer op golfaccommodatie loont!

Populierenpluis, abelenblad, een golfer heeft een haat-liefdeverhouding met bomen: mooi om te zien, makkelijk als target, vervelend als je je bal het bos in jaagt of door de bladeren en andere rommel je bal niet kan vinden. Als golfbaanbeheerder zult u zich ongetwijfeld herkennen in deze beleving: positief wanneer er een prachtige markante boom in zicht staat, negatief wanneer er door populierenpluis of abelenblad werkelijk geen bal meer onderscheiden kan worden op de fairway. In dit artikel geeft NLadviseurs praktische tips en voorbeelden voor boombeheer dat loont, een kijkje in de problemen en oplossingen omtrent boombeheer die we vaak tegenkomen op golfbanen.

Auteurs: Sander Kristalijn en Judith Lenders, NLadviseurs

Uitstraling, veiligheid en karakter zijn thema's voor een golfbaanontwerp. Beplanting speelt hierbij een belangrijke rol. Op vrijwel iedere Nederlandse golfbaan zijn holes te vinden die hun karakter ontleen aan de aanwezigheid van bomen. Er zijn zelfs golfbanen die de favoriete boom in het clublogo hebben opgenomen. Goed boombeheer draagt dan ook bij aan de waarde van het landschap en de beleving van het golfspel. In de praktijk blijkt de juiste manier van het beheren van beplanting niet altijd eenvoudig. Bomen kunnen door de groei in de weg staan, licht ontnemen op de speloppervlakten. Soms zijn bomen waar te lang geen onderhoud aan is gepleegd niet langer mooi meer of vormen ze zelfs een veiligheidsrisico. Andere bomen lijken gewoonweg niet te willen groeien. Een veel gestelde vraag is: hoe kan ik ervoor zorgen dat beplanting bijdraagt aan de unieke uitstraling van een golfbaan?

Rol en waarde van beplanting

Beplanting in de vorm van solitaire bomen, plantvakken en struweel zijn mede bepalend voor de uitstraling en het karakter van een golfbaan. Zo is

een links-course open van karakter als er beperkt hoog en massief groen wordt toegepast. Een parkbaan is juist ingericht met grote en opvallende, kleurrijke bomen en meer dicht struweel. Het kiezen van een passende beplanting is belangrijk bij het uitdragen van het karakter van de golfbaan. Niet alleen door de keuze van de soorten, maar ook door de vorm van de beplanting. Een polderbaan met grote en aaneengesloten plantvakken met een dichte ondergroei valt uit de toon bij de rest van het landschap en beperkt het zicht op het landschap.

Ook straalt beplanting ieder seizoen een andere sfeer uit. Dit maakt de golfbaan afwisselend door de seizoenen heen. Denk aan het gele berkenblad en het rode blad van de Amerikaanse eik in de herfst en het frisse lichtgroen van een linde en beuk in het voorjaar. Bloesem en bessen zorgen voor kleur in de lente, de zomer en het najaar. Naaldbomen en groenblijvende struiken als taxus zorgen in de winter voor het nodige groen.

Beplanting heeft ook een functie voor het golfspel. Zo zorgen bomen voor beschutting en

afscheiding tussen verschillende holes, kunnen solitaire bomen door de golfer worden gebruikt als referentie om de locatie van de bal in te schatten en is een geslagen bal gemakkelijker te volgen tegen het contrast van beplanting dan tegen een helblauwe hemel.

Ook veiligheid is een belangrijk aspect van beplanting. Door voor beplanting te kiezen achter een green of in een dogleg, worden te hard of fout geslagen ballen afgeremd. Belangrijker nog is het psychologische effect dat ervoor zorgt dat men liever wat buiten de beplanting komt en daarom meer oplijnt richting de andere zijde van de hole.

Veel voorkomende problemen

Willekeurig beheer zonder een duidelijke visie, aangevuld met een tekort aan vakkennis op het gebied van boombeheer, is het ideale recept voor het weggooien van geld. Helaas wordt dit keer op keer bewezen door golfbanen die te weinig, te veel en of verkeerd beheer voeren. Hieronder een voorbeeld zoals we dat vaker tegenkomen:

Golfbanen van vijftien jaar of jonger hebben veel al beplanting zonder massa die iel en klein oogt. Het beeld dat de golfbaanarchitect voor ogen heeft gehad, wordt niet benaderd. Wanneer de beplanting eenmaal wat is gegroeid, blijkt dat de bomen in een plantvak netjes op een rijtje staan. Een aantal soorten lijkt niet goed te willen groeien; dit zijn over het algemeen eiken en beuken, in tegenstelling tot wilgen en populieren die het een beetje té goed lijken te doen. Wat ook is aangeslagen zijn de wilgen en elzen in de oever – die groeien keihard, maar niet op de goede plek.

Na 40 jaar zijn de bomen ouder geworden en de snelgroeïende soorten (populieren, wilgen) nemen zichtbaar jaarlijks in vitaliteit af. Nu komt een keerpunt in de beplanting; wanneer de minder vitale snelgroeïende bomen worden verwijderd, vallen er gaten in de beplanting wat een rommelig beeld geeft. De bomen die de overhand hadden moeten krijgen, zijn niet mooi uitgegroeid door jarenlange concurrentie in bosverband. Het laten staan van de snelle groeiers zorgt voor veel dood hout en daardoor op locaties voor gevaarlijke situaties.

Kans dat deze tak afbreekt is groot.

Een oplossing voor dit probleem is als volgt: Populieren en wilgen kunnen prima worden gebruikt als start, maar zorg op tijd voor opvolging. Over het algemeen door tijdig de beuken, eiken e.d. vrij te zetten. Hiervoor wordt in plantvakken ruimte gemaakt. Niet alleen voor nieuwe opvolging aan planten, maar ook zodat er meer leeftijdsverspreiding in een vak komt. Professionele aanplant en onderhoud scheelt veel. Tijdig ingrijpen scheelt in kosten voor het onderhoud (zie figuur 1 voor kostenspreiding).

Schade door beheer

Al worden bomen goed onderhouden: een ongeluk tijdens het beheer, hetgeen kan leiden tot een minder vitale boom, zit in een klein hoekje. Maaischade aan bomen is een veel voorkomend beeld. Vooral in open plantvakken of rondom een solitaire boom gebeurt het wel eens dat de boom per ongeluk met de maaier wordt geraakt en daardoor schade oploopt aan de stam. Verkeerde soortkeus kan leiden tot bomen die niet op de juiste grondsoort of locatie worden aangeplant, waardoor deze niet goed groeien. Denk hierbij aan een grove den op kleigrond of een beuk op een natte locatie. Te veel opsnoeien. Een boom die lange tijd heeft kunnen doorgroeien, ontwikkelt takken die te zwaar zijn om te kunnen dragen of een dubbele top. Als gevolg wordt er na een te lange tijd een snoeibeurt gegeven waarbij de boom van te veel takken wordt ontdaan. Het gevolg hiervan is een kroon met gaten en een explosieve groei van waterlot. Te weinig dunnen. Vooral in plantvakken waar de beplanting altijd dicht op elkaar heeft gestaan, komt het voor dat een flinke dunning wordt gemeden om het beeld niet te veel te verstoren. Ziekten en plagen: sommige boomsoorten zijn gevoeliger voor ziekten dan andere. In sommige regio's heerst een plaag, waardoor soorten als

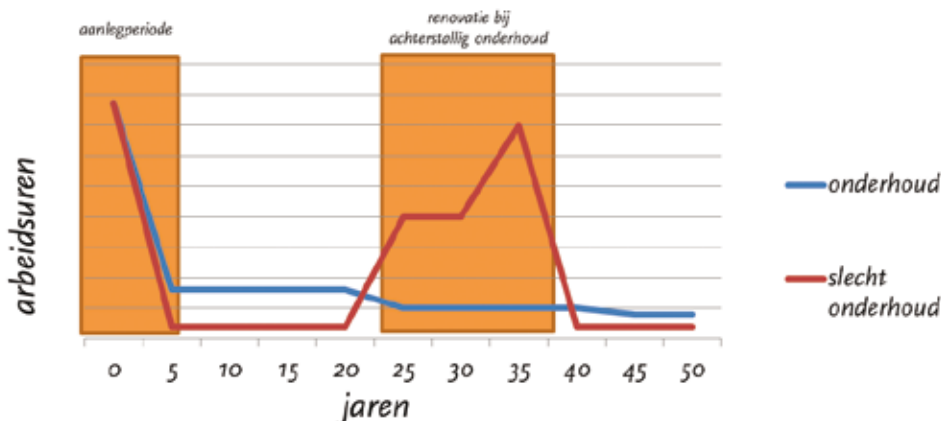
meidoorn in de buurt van boomkwekers beter kunnen worden vermeden.

Continuïteit

Een baanmanager kan met het oog op meer kleur in de baan op het idee komen wat nieuwe beplanting in de baan te brengen, zoals de rodo-dendron of de Japanse sierkers, die beide een prachtige bloei hebben. Een baancommissaris heeft weer een ander idee en besluit dat die vlinderstruiken die de buurman over heeft wel op de golfbaan kunnen staan. Een enthousiast clublid dat nog een kennis heeft die bij een boomkwekerij werkt, weet nog wel een paar goedkope bomen die over zijn en hoopt dat op die manier meer afwisseling in de baan zal komen. Allemaal ideeën met hetzelfde doel: iets moois van de baan maken, en in sommige gevallen kan zo iets ook best goed uitwerken. Het resultaat is helaas ook vaak een golfbaan zonder visie met een ratjetoe aan soorten, een tuin met struiken die vaak niet bij elkaar passen, bomen die niet goed aanslaan en later weer weggehaald moeten worden omdat deze doodgaan of achterblijven in groei.

Visievorming

Hoe zorg je dan wel voor meer kleur, een divers beeld en een goed bespeelbare eindsituatie zonder de verkeerde keuzes te maken? Essentieel is de vertaling te maken naar het gewenste eindbeeld. Wat is het beeld dat op deze golfbaan bereikt moet worden en hoe verhoudt dit zich tot de golfers? Het bepalen van de juiste vorm van beplanting en beheer begint met een heldere visie per boom of plantvak. In deze visie wordt vastgelegd wat het gewenste eindbeeld is over tien, twintig of vijftig jaar. Bomen groeien nu eenmaal betrekkelijk langzaam, dus een standvastige koers is geboden. Golfbanen doen er verstandig aan vast te stellen wat het profiel is van de golfer die gebruikmaakt van de baan. De inrichting en het beheer van de baan hangen direct samen met het spelniveau van uw lid of klant. Afhankelijk van de visie wordt bepaald welk beheer gewenst is en of er intensief of extensief onderhoud nodig is. Bij het ontwerp van de golfbaan geeft de architect aan waar beplanting wenselijk is voor het beeld en de moeilijkheidsgraad van het spel. Niet alleen de hoeveelheden, maar ook de vorm van beplanting wordt door de golfbaanarchitect bepaald. Zo kan een solitaire boom op de fairway de golfer dwingen meer naar links of rechts te spelen, of juist worden gebruikt als object om de afstand die

Figuur 1: Regelmatig onderhoud spaart kosten.

Achterstallige dunning zorgt voor dood hout.

Groeiende bomen hebben ruimte nodig.

Jonge bomen hebben weinig massa.

Een solitair als beeldbepalend element.

moet worden geslagen te bepalen. Het zijn allemaal zaken die worden vastgelegd in een visie met als belangrijkste uitgangspunt: 'hoe moet de golfbaan er over 40 jaar uitzien?'

Soortenkeus

De gemakkelijkste of goedkoopste oplossing is meestal niet de beste. Om te bepalen welke boom- of struiksoorten wel goed op de golfbaan kunnen worden aangeplant, zijn allereerst de bodemeigenschappen van een baan belangrijk. Om niet voor onverwachte verrassingen komen te staan, is het belangrijk te onderzoeken welke soorten thuishoren in het gebied. De bodemgesteldheid van aanplantlocaties moet worden beoordeeld. Door aanleg en ontwerp kunnen er grote verschillen zijn op de golfbaan. Uitsluitend streekeigen soorten aanplanten kan het beeld alsnog wat saai maken. Het is daarom goed om uit te wijken naar de zogeheten cultivars, soorten die door kwekers zijn geselecteerd op hun sierwaarde door een bijzondere groeivorm of opvallende kleur.

Sturen door beheer

Vaak hebben golfbanen al veel potentie aan mooie bomen en struiken. De zoete kers, de zomereik, en ook de gewone esdoorn of zachte berk, het lijken heel gewone soorten, maar volgroeid zien ze er prachtig uit. Wanneer een boom echter geen ruimte krijgt, zullen we nooit het prachtige eindbeeld krijgen dat we verlangen.

Wanneer bomen opgroeien in plantverband, zullen ze in eerste instantie steun aan elkaar hebben: beschutting. Daarnaast zullen het mooie hoge bomen worden, omdat ze allemaal zo veel mogelijk licht willen opvangen en boven hun leeftijdsgenoten willen uitgroeien. Vervolgens komt er steeds meer concurrentie. De ruimte tussen de kronen zal dichtgroeien en de bomen die toch al niet goed meekwamen, zullen afsterven. Zonder ingrijpen zullen de bomen die overblijven uiteindelijk lange staken met kleine kronen worden. Met ingrijpen, bijvoorbeeld door te dunnen, kan steeds meer ruimte tussen de bomen worden gecreëerd, de ondergroei van

gras kan worden gemaaid, en de bomen die er staan zullen bredere kronen krijgen en voldoende licht en ruimte hebben om vitaal te blijven.

Kortom:

- Vorm een concrete visie op het gewenste eindbeeld.
- Zorg dat deze in lijn is met het golfbaanontwerp.
- Zorg dat dit beeld afwisselend is in structuur, vorm en kleur.
- Maak een beheerplanning.
- Voer het beheer vakkundig uit.
- Let hierbij op de wetgeving.
- Consulteer professionals voor dunningen, aanplantmethodes, soortenkeus etc.

Wetgeving

Alle eigenaren van bomen hebben te maken met wetgeving. Aangezien wetgeving per gemeente of provincie kan verschillen, noemen we kort de belangrijkste vormen van wetgeving die voor iedereen van toepassing zijn: Wettelijke aansprakelijkheid: bomen die een verhoogd gevaar kunnen vormen (oudere bomen) dienen jaarlijks te worden gecontroleerd (middels VTA). Als eigenaar van de boom kunt u wettelijk aansprakelijk worden gehouden wanneer er door tak- of stambreuk een ongeval of schade wordt veroorzaakt. Kapvergunning en herplantplicht: of een boom of groep bomen al dan niet gekapt mag worden, is afhankelijk van de lokale wetgeving. In veel gevallen vallen grootschalige dunningen op een golfbaan onder de Boswet en is herplant nodig. Flora- en faunawet: naast de aansprakelijkheid voor schade heeft een eigenaar van een boom of houtopstand te maken met de zogenaamde zorgplicht ten aanzien van de Flora- en faunawet bij het uitvoeren van (dagelijks) beheer.